

บทคัดย่อ

ความมั่นคงทางสังคมของแรงงานย้ายถิ่นในวิถีเมือง

เปรมใจ วังศิริไพศาล

เวลากว่า 2 ทศวรรษที่ประเทศไทยเปิดรับแรงงานย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกำลังการผลิตต่างๆ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมาจากผลผลิตและส่วนร่วมของแรงงานเหล่านี้ นโยบายของประเทศไทยคลี่คลายจากการเปิดรับแรงงาน แต่ควบคุมและจำกัดพื้นที่ให้แรงงานย้ายถิ่นให้อยู่ในพื้นที่เฉพาะ จนเป็นการให้สิทธิ กลุ่มครองแรงงาน และให้สวัสดิการสังคมเช่นเดียวกับแรงงานไทย ทำให้ประเทศไทยยังเป็นประเทศปลายทางที่แรงงานของประเทศเพื่อนบ้านต้องการเดินทางเข้ามาทำงาน แม้ว่าประเทศต้นทางมีการพัฒนาและเศรษฐกิจเจริญเติบโตขึ้นมากก็ตาม

การศึกษาแรงงานพม่าจำนวน 250 คนใน 2 จังหวัดภาคกลางที่มีแรงงานย้ายถิ่นหนาแน่นจากหลายสาขาการผลิตและงานบริการพบว่า สถานการณ์การทำงานของแรงงานอยู่ในขั้นดีถึงดีมาก แรงงานส่วนใหญ่พอใจสภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ และรายได้ที่ได้รับ มีเพียงส่วนน้อยที่ต้องการเปลี่ยนงานจากที่ทำอยู่ในปัจจุบันด้วยเหตุผลที่ไม่ได้มาจากสภาพการทำงาน แรงงานย้ายถิ่นส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย อาหาร การรักษาพยาบาล รวมทั้งการประกอบกิจกรรมทางศาสนา มีเครือข่ายแรงงานที่ติดต่อกันด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารและการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้พบว่าแม้ความสัมพันธ์ของแรงงานย้ายถิ่นกับนายจ้างและคนไทยท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นไปในทางบวก แต่มีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเคยได้รับการปฏิบัติในทางลบจากคนท้องถิ่นซึ่งมาจากปัญหาความไม่เข้าใจภาษาและการสื่อสาร โดยสะท้อนเป็นคำพูดดูถูก หรือล้อเลียน แต่ไม่พบการใช้ความรุนแรงทางกาย หรือการละเมิดทางเพศจากคนท้องถิ่นในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงงานย้ายถิ่นกลายเป็นกลุ่มผู้บริโภคสำคัญของเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วย

ผลการศึกษาข้างต้นชี้ได้ว่า แรงงานย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านมีความมั่นคงทางสังคมในวิถีชีวิตในสังคมเมืองเกือบทุกด้านทางร่างกายและจิตใจ(การประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดความมั่นคงทางสังคมและตัวชี้วัด (Personal Wellbeing Index - PWI) ซึ่งเป็นผลมาจากภาคการผลิตและภาคบริการมีความจำเป็นที่ต้องใช้แรงงานเหล่านี้ รวมทั้งนโยบายการเปิดรับแรงงานย้ายถิ่นให้เข้าถึงสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานอย่างเต็มที่ (รูปแบบหนึ่งของการจัดการแรงงานย้ายถิ่น - Stephen Castel) แต่ก็พบว่าช่องว่างทางการสื่อสารยังเป็นปัญหาที่ทำให้แรงงานย้ายถิ่นเกิดความรู้สึกถูกมองในด้านลบอยู่บ้างซึ่งควรมีการแก้ไขเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อสัมพันธภาพและการเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างแรงงานย้ายถิ่นและคนท้องถิ่นต่อไป

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติในแรงงานประมงย้ายถิ่น
ในภูมิภาคอาเซียน: ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหา

อังคณา กมลเพชร

ปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติในแรงงานประมงย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคอาเซียนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการวางนโยบายด้านการคุ้มครองแรงงาน ปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับประเทศ ระดับทวีปภาคี ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายตามยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติในแรงงานประมงย้ายถิ่นในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งแรงงานข้ามชาติชาวพม่าและกัมพูชาจำนวนมากได้ถูกล่อลวงเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติเพื่อทำงานในเรือประมงของไทยซึ่งเข้าไปทำประมงในน่านน้ำและนอกน่านน้ำในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน อันได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย นอกจากนี้ ยังมีแรงงานประมงชาวเวียดนามที่เดินทางไปกับเรือประมงที่จดทะเบียนและเข้าไปทำงานในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีและไต้หวันอีกด้วย ปัจจัยหลายด้านที่มีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายดังกล่าวจะครอบคลุมถึงแนวโน้มการทำประมงในเอเชียและสภาพปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานประมงย้ายถิ่นข้ามชาติ แผนความร่วมมือในการป้องกันและปราบปราม มาตรการด้านการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองแรงงานประมงย้ายถิ่นตามกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายอาญาและการบังคับใช้ทางกฎหมายรวมถึงอนุสัญญาต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง การพัฒนากลไกการบริหารการจัดการปัญหา รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการป้องกัน และปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติในแรงงานประมงย้ายถิ่นในระดับภูมิภาค

บทคัดย่อ

การขยายตัวของเสรีนิยมใหม่กับการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในพม่า

ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์

รัฐบาลชุดปัจจุบันของพม่าให้ความสำคัญมากกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ เนื่องจากการปฏิรูปเศรษฐกิจนั้นส่งผลสำคัญในทางการเมืองทั้งเพื่อลดแรงกดดันในภาคประชาชนและเป้าหมายด้านการสร้างคะแนนนิยมให้กับรัฐบาล โดยแนวนโยบายที่รัฐบาลใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจคือการพึ่งพาทุนต่างชาติ โดยเฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยภาพรวม ในขณะเดียวกันกลุ่มธุรกิจพม่าที่ขยายธุรกิจอย่างกว้างขวางภายใต้เศรษฐกิจแบบเสรีนิยมก็พึ่งพาทุนต่างชาติในลักษณะของการร่วมทุนเพื่อขยายเครือข่ายเศรษฐกิจของตนเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าทุนจากต่างชาติกลายเป็นตัวแสดงสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของพม่า และทำให้การลงทุนจากต่างประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี การขยายตัวของเศรษฐกิจโดยพึ่งพาการขับเคลื่อนจากทุนของต่างชาติดังกล่าวยังเป็นไปอย่างจำกัด เนื่องจากปัญหาความด้อยพัฒนาของโครงสร้างพื้นฐานในลักษณะต่างๆ รวมถึงบทบาทของทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ในลักษณะของการจำกัดและตรวจสอบ อาทิ ข้อจำกัดการลงทุนจากรัฐ โดยเฉพาะเรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชน รวมถึงการปกป้องสิทธิแรงงาน หรือข้อจำกัดจากภาคประชาสังคมในรูปของการรวมตัวประท้วงเพื่อเรียกร้องสวัสดิการที่เป็นธรรมของแรงงาน หรือการเรียกร้องการชดเชยของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการลงทุน เป็นต้น

บทคัดย่อ

ชาตินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ

ดร.พรายแก้ว ทิพากร

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือกำลังเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ชาวโลกเฝ้าจับตามอง เพราะเป็นบริเวณที่มีความขัดแย้งที่มีท่าว่าจะลุกลามบานปลายไปสู่การใช้กำลัง แต่เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยประเทศมหาอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการทหาร หากความขัดแย้งลุกลามไปถึงการใช้กำลัง อาจทำให้ทั่วโลกได้รับผลกระทบ สงครามเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ทุกๆ ฝ่ายต้องการจะจำกัดความขัดแย้งไม่ให้ลุกลามไปมากกว่าที่ควรเป็น เราจึงเห็นความพยายามที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ เป็นกรณีไป เช่น ปัญหาพรมแดน ปัญหาอาชญากรรมของเกาหลีเหนือ และประเด็นฐานทัพสหรัฐฯ ในญี่ปุ่น แต่ประเด็นที่เป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศไม่ได้นำมาพิจารณาเท่าที่ควรคือ เรื่องของชาตินิยม

ในปัจจุบันชาตินิยมในภูมิภาคนี้แสดงตัวให้เห็นได้ชัดเจนขึ้นในรูปแบบต่างๆ กัน โดยปกติชาตินิยมที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศต่างๆ ไป จนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชาติของตน ที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าภาคภูมิใจมายาวนาน แต่ในจีน ญี่ปุ่น เกาหลี มีชาตินิยมที่วางอยู่บนความไม่ปกติของประเทศของตน เช่น จีน มีความอับอายที่เคยถูกญี่ปุ่น ประเทศเอเชียด้วยกันรุกรานตกเป็นเมืองขึ้น ญี่ปุ่นมีประเด็นการเป็นผู้แพ้ในสงครามโลกทำให้ในปัจจุบันไม่มีกองทหารของตนเอง เกาหลีไม่พอใจทั้งสหรัฐฯ และญี่ปุ่นซึ่งเคยครอบครองดูแลเกาหลี จนมาถึงปัจจุบัน ความรู้สึกต่อต้านมหาอำนาจก็ยังคงมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐบาลอยู่

บทความนี้ต้องการศึกษากระแสชาตินิยมในแต่ละประเทศได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และรัสเซีย เพื่อเป็นพื้นฐานของความเข้าใจนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ

บทคัดย่อ

รัฐประหาร 2557 : พลังเก่าในรูปลักษณะใหม่

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์

รัฐประหาร 2557 ในประเทศไทยอาจจะมองได้หลายแง่มุม มุมหนึ่งคือ การรัฐประหารครั้งนี้เป็นการรัฐประหารครั้งที่ 19 ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เป็นการย้อนยุค เป็นการถอยหลังเข้าคลองจากระบอบประชาธิปไตยชาติแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญา-สิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยที่ใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดตั้งแต่ 2475 อย่างไรก็ตาม รัฐประหาร 2557 อาจมองในมุมอื่นๆ อีกก็ได้

จากแนวคิดประชาธิปไตยในช่วงคลื่นที่ 3 ของ Samuel P. Huntington (1991)¹ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอาจเกิดจากความไม่สามารถของสถาบันทางการเมือง (Political Institution) ที่จะตอบสนองความต้องการ (Demand) ของฝ่ายต่างๆ นี่เป็นปัญหาของการจรรโลง (consolidation) ประชาธิปไตย แนวความคิดความสามารถของสถาบันทางการเมืองที่จะจรรโลงประชาธิปไตยถูกนำมาใช้ในการศึกษาตัวอย่างรูปธรรมประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น งานของ William Case (2002)² เขาเสนอว่า ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีระบบการเมืองหลังอำนาจนิยม (post authoritarianism) หลายประเทศ แต่ก็ยังไม่เป็นประชาธิปไตย เช่น ประเทศไทยไม่มีความสามารถจรรโลงประชาธิปไตยเพราะความอ่อนแอของภาคประชาสังคม ส่วนฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีการมีคุณภาพประชาธิปไตยต่ำเพราะประชาชนเอาแต่พูดและไม่ตรวจสอบนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชัน

ประชาธิปไตยไทยที่ลุ่มๆ ดอนๆ และย้อนหลังไปเกิดรัฐประหารบ่อยครั้ง เช่น กันยายน 2006 และพฤษภาคม 2014 อาจเกิดจากความด้อยประสิทธิภาพของสถาบันทางการเมืองตามแนวคิดข้างต้นก็ได้ แต่ระยะเวลาห่างกันเพียง 9 ปี ของการรัฐประหาร 2 ครั้งโดยตัวละคร การเคลื่อนไหว และประเด็นความขัดแย้งที่เหมือนกันคือ สนับสนุนหรือต่อต้านทักษิณเป็นเป้าหมายหลัก ทำให้การรัฐประหารทั้ง 2 ครั้งเป็นมากกว่าปัญหาประสิทธิภาพของสถาบันทางการเมืองและการจรรโลงประชาธิปไตย

ประการแรก การรัฐประหาร 2557 แสดงถึงความขัดแย้งทางการเมืองของสองพลังทางการเมืองที่ต่อสู้กันชนิตมีแพ้มีชนะอยู่รอดหรือล้มหายตายจาก ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในความขัดแย้งทางการเมืองไทย การมองสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการประนีประนอม รักสันติ และมีความผสมกลมกลืนเป็นเพียงมายาภาพและไม่เป็นจริง

ประการที่สอง การเผชิญหน้าทางการเมืองมีวิถี รูปแบบ และการดำเนินการทางการเมืองต่างไปจากเดิมที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล หรือ ระบบพรรคการเมือง ระบบอุปถัมภ์ (patron and client) แบบเก๋าระหว่างไพร่กับนายในสังคมไทยเก่า ขั้วอำนาจของเพื่อน พวกพ้อง (Clique) ฝ่ายนิยมการเมืองยังมีอยู่ แต่ได้ผสมผสานกันเป็นสิ่งที่เรียกว่า เครือข่ายใหม่ (new networking) ที่มีกลไกต่างๆ มากมายเช่น การใช้เงินทุน (Money) การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ระบบจัดตั้งและการจัดการ (manipulation)

ประการที่สาม การรัฐประหาร 2557 ช่วยทำให้เห็นภาพอนาคตการเมืองไทย คือ พลังเก่าในลักษณะใหม่ ที่มีชนชั้นนำทางอำนาจฉีกกำลังกับพันธมิตรทางการเมืองหลายกลุ่ม แสวงหาความสนับสนุนจากคนชั้นกลางใหม่เพื่อทำงานการเมืองต่อสู้กับฝ่ายตรงกันข้าม

แนวโน้มดังกล่าวอาจทำให้เกิดการรื้อฟื้นระบอบอำนาจนิยมในการเมืองไทยในอนาคต

¹ Huntington, S. (1991) The Third Wave : Democratization in the Late Twentieth Century, Norman : University of Oklahoma Press.

² Case, W.F. (2002) Politics in Southeast Asia : Democracy or Less, London : Routledge.

สื่อออนไลน์ในกัมพูชา

วินิสสา อูซชิน

ผลการเลือกตั้งทั่วไปของกัมพูชาเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2013 พรรค CAMBODIAN'S PEOPLE (CPP) ของสมเด็จฮุนเซน ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนน 3.2 ล้านคะแนน ได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร 68 ที่นั่ง ลดลงจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2008 ถึง 22 ที่นั่ง ส่วนพรรค CAMBODIA NATIONAL RESCUE PARTY (CNRP) ซึ่งมีนายสม รังสี เป็นหัวหน้าพรรคได้รับคะแนนเสียง 2.9 ล้านคะแนนได้ที่นั่งในสภา 55 ที่นั่งเพิ่มขึ้นจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2008 31 ที่นั่งผลการเลือกตั้งดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความนิยมในตัวสมเด็จฮุนเซนนั้นลดลงอย่างมาก

หลังการเลือกตั้งพรรค CNRP ได้ออกมาเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงเพื่อคัดค้านผลการเลือกตั้ง โดยประชาชนชาวกัมพูชาได้ออกมาร่วมชุมนุมมากขึ้น จนในที่สุดกระแสการต่อต้านรัฐบาลและคัดค้านผลการเลือกตั้งได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นจนกลายเป็นกระแสความต้องการให้รัฐบาลของสมเด็จฮุนเซน ลาออก นายสม รังสี ได้เชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมชุมนุมเพื่อขับไล่รัฐบาลของสมเด็จฮุนเซน จนมีผู้เข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมาก และไม่มีที่ทำการชุมนุมจะสิ้นสุดลงง่ายๆ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้วิเคราะห์ว่า “สื่อออนไลน์ (Online Media)” เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในกัมพูชาที่กล่าวมาข้างต้นเช่นบทความของ Amelia Woodside เรื่อง “Social media shows election day muscle” ซึ่งเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ The Phnompen Post ได้กล่าวว่า Social Media ได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางในการและเปลี่ยนข้อมูล รูปภาพ คลิปวิดีโอ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และเป็นพื้นที่เปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่

ผู้เชี่ยวชาญด้าน Social Media, the Cambodian Centre for Human Rights ได้ให้สัมภาษณ์กับ Marta Kasztelan นักกฎหมายสิทธิมนุษยชน ว่า

“ร้อยละ 70 ของชาวกัมพูชา มีอายุต่ำกว่า 35 ปี พวกเขาส่วนมากไม่ได้จดจำถึงความโหดร้ายของเขมรแดง พวกเขาอายุยังน้อยและไม่กลัวที่จะพูดในสิ่งที่เขารู้สึก Facebook กลายเป็นพื้นที่ที่พวกเขาแลกเปลี่ยนข่าวสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน”¹

นอกจากนี้ Ou Ritthy นักศึกษาปริญญาโทรัฐศาสตร์ อายุ 26 ปี ได้ให้สัมภาษณ์กับ Marta ว่า เขาเชื่อว่า Facebook จะเป็นพื้นที่สำหรับถกเถียงเรื่องความยุติธรรม และประชาธิปไตย และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง Ritthy ยังเชื่อว่าคนรุ่นใหม่ที่ใช้สื่อออนไลน์ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองนั้นเป็นอนาคตของกัมพูชา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าสื่อออนไลน์มีส่วนทำให้เกิดพลวัตทางการเมืองในกัมพูชาในปัจจุบัน งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาว่า สื่อออนไลน์มีบทบาทต่อพลวัตทางการเมืองในกัมพูชาอย่างไร

¹<http://www.atimes.com/atimes/Southeast Asia/SEA-01-060813.html>